

18124

Del II (s.101-²⁰¹~~200~~)

MEDELPAD
=====

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

Stöde

Granberg, Einar, 1946

Anteckningar ang.fäbodväsen jämte upp-
teckningar om folklöre m.m.

1 titelbl. + 160 bl.4:o
29 fotogr.
12 teckn.

/Frgl.12/

²⁰¹
(pag.1-~~200~~)

17/11 1977

Tillägg

1 bl.4:o

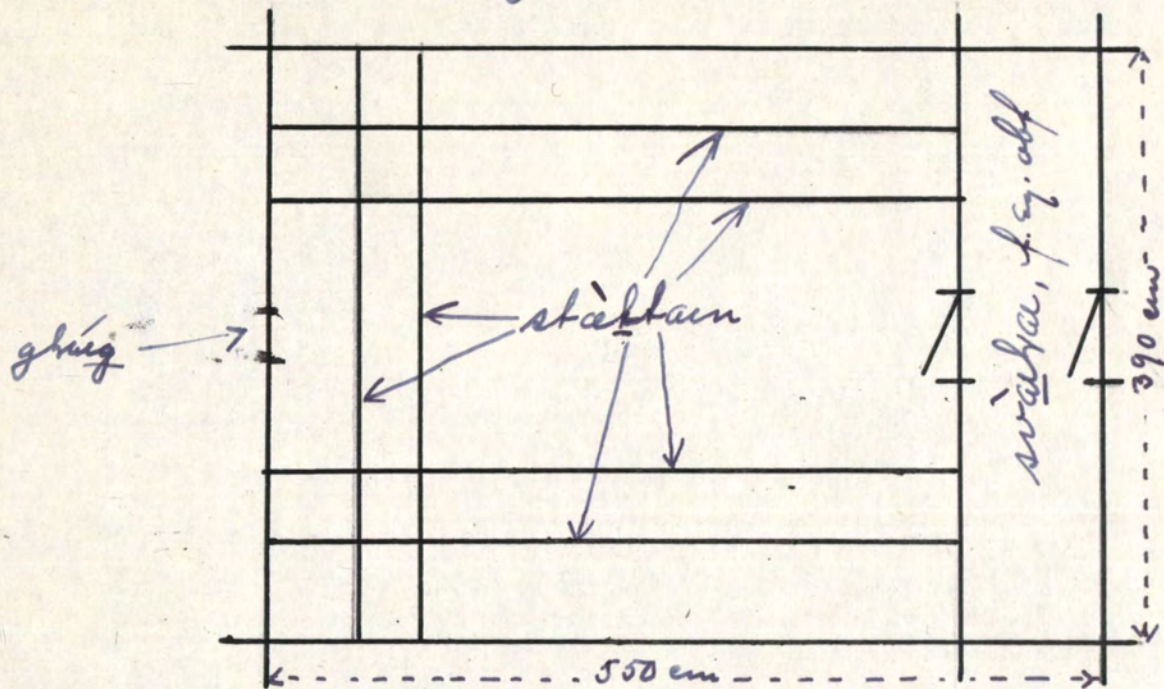
18124

Det luss, vari mjölk, smör och ost
förvarades, kallades
mjölkbo, f. c. y. abf.

Den var närgrädd i bakken,
och där hade man murat med
grästen. På denna grund hade
man timrat några stockvarv:
stälban, varpå man ställde
triggen, vore intimerade i väg-
gen. I regel hade man två
stälbar över varandra. Dessa
gingo i lussens längdriktning. Men
dessutom kunde ett par stälbar
gå tvärs över rummet invid
gavelväggen.

Framför gjelva boden fanns
en svåra, f. c. y. abf. Jfr.
fig. å nästa sida.

Plan av mjölkbod
i Bagvallen, Brånbygd.

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg. 1946. STÖDE
MED.

Frgl. 12

Landmålsarkivet Uppsala 18124
 Einar Granberg 1946. STÖDE
 MED.

Frgl. 12

neg. nr 4836

Ljälkbod,
 Per Matts. boan,
 Braubergst, Källsta

104

neg. nr 4835

Ljällbod.
Brunbeyst, Källsta.

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg. 1946. STÖDE
MED.

Frgl. 12

neg. n. 4892

Mjällbod.
 Kävsta frambodas,
 Stöde s: n.

Landsmålsarkiver Uppsala 18124
 Einar Granberg 1946. STÖDE
 MED.

Frgl. 12

7 svalan förvarades trökärl.
 Sluggen i mjölkboden stängdes
 till med en sljukbräda.

- därn hade i fu**l**bräda, som
 därn sköt för.

7 utskäftet framför dörren till
 bostugan brukade man bl. a. lägga
 ifrån sig kläder, som man för
 tillfället inte använde.

På en del håll hade man på
 bovallen inga mjölkbod. Där
 fick man sänka ner källan
 med mjölken i en källa. Då
 hade man en stör, som man
 hängde lyktan på.

7 senare till tinnade man
 samman bostugan och mjölk-
 boden, man då hade man

en svala mellan stegen och mjölkboden.

På vallen fanns, som jag förut påpekade, kökstä me vin. Väscon av bilden framgår, var allt talat sakt över det.

kökstä, m. sy. abf.

vin, f. sy. abf.

Men gammalt vät a stift. Då hade man ingen boolugan.

Något särskilt luss för främmande, som övermattade, hade man icke. Likaså var förhållandet, då man var i vallen och slay.

- döm fek törke nan hötäp
o liga nä, da döm vät det o
slög, för bönderna hade två
drängar och två piger; ena

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg, 1946. STÖDE
MED.

riqa skule dt 2 boan.

Höladsmans utseende
framgår av efterföljande två
fotografier. Hur stängnings-
anordningen var beskaffad
framgår icke av fotona
och ej heller kunde jag få
någon upplysning om denna
detalj.

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg 1946. STÖDE

MED.

Frgl. 12

neg. n. 4837

Hälada,
Braunbergets fäbodas,
Källsta, Stöde s:n.

109

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg. 1946. STÖDE
MED.

Frgl. 12

neg. n 4834

Gläslada.
Hävestu nybodar,
Stöde s:n.

110

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg 1946. STÖDE
MED.

Frgl. 12

111

Fälhusen i bodarna skilde
sig betydligt från fälhusen i
lynn.

fäks, n. sy. abf.

- fäksa häda nävetäk, o do vä
röna stöker, som do låg nävet
pa.

- ho vä störet som bäslän,
o pålan vä yöd ta grove kyrampet.
ho vä kyrvaret.

- ho fäns mökräna o na smae
vynögat.

långbän, n. sy. abf. = långband

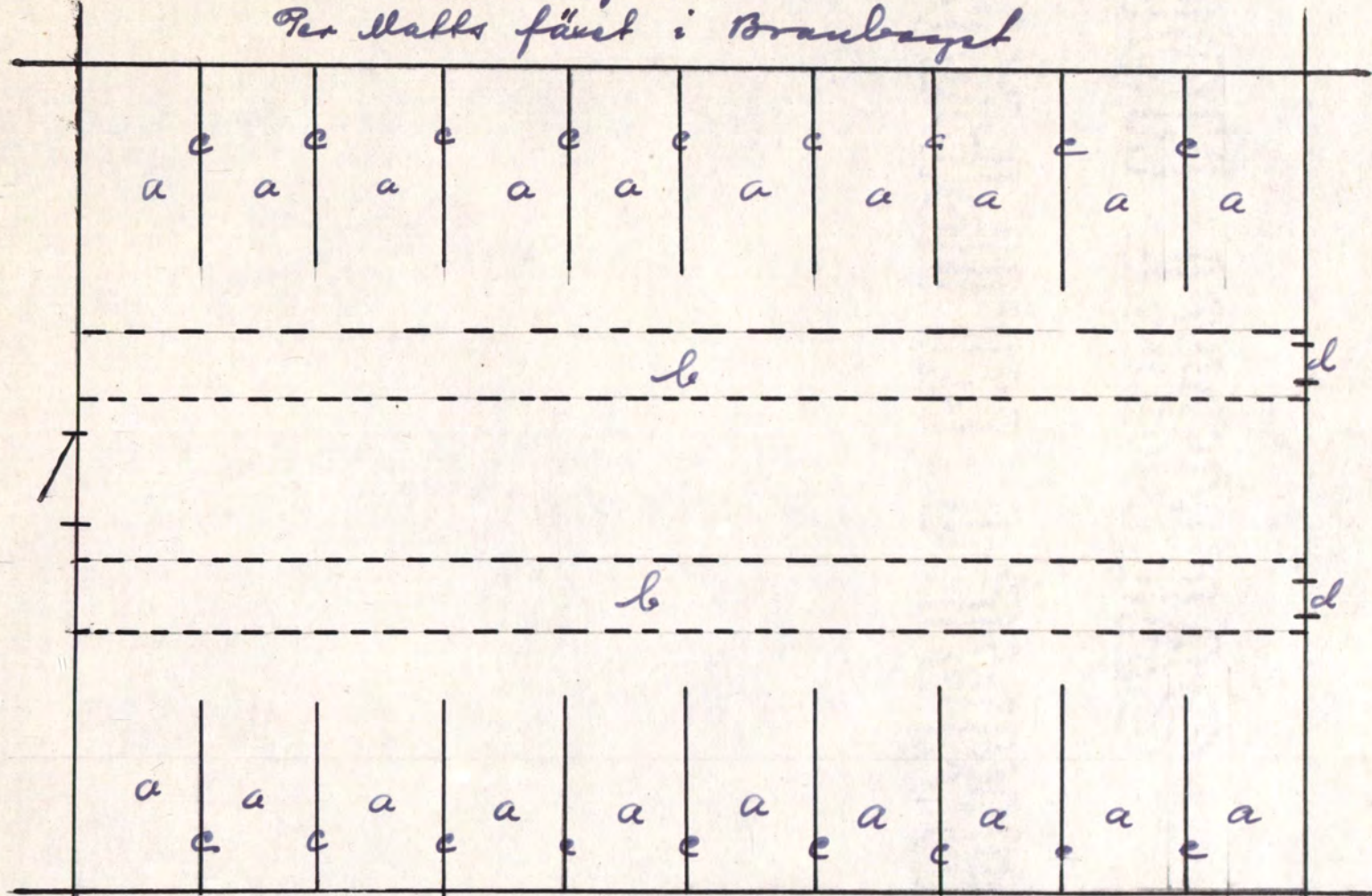
kötige, f. sy. abf. = tralgar för kor

Fälhusens konstruktion och utse-
ende framgår av efterföljande
planskiss och tre fotografier:

1/2 cm = 1 m

112

Plan av fält
Per Matts fält i Brauberg

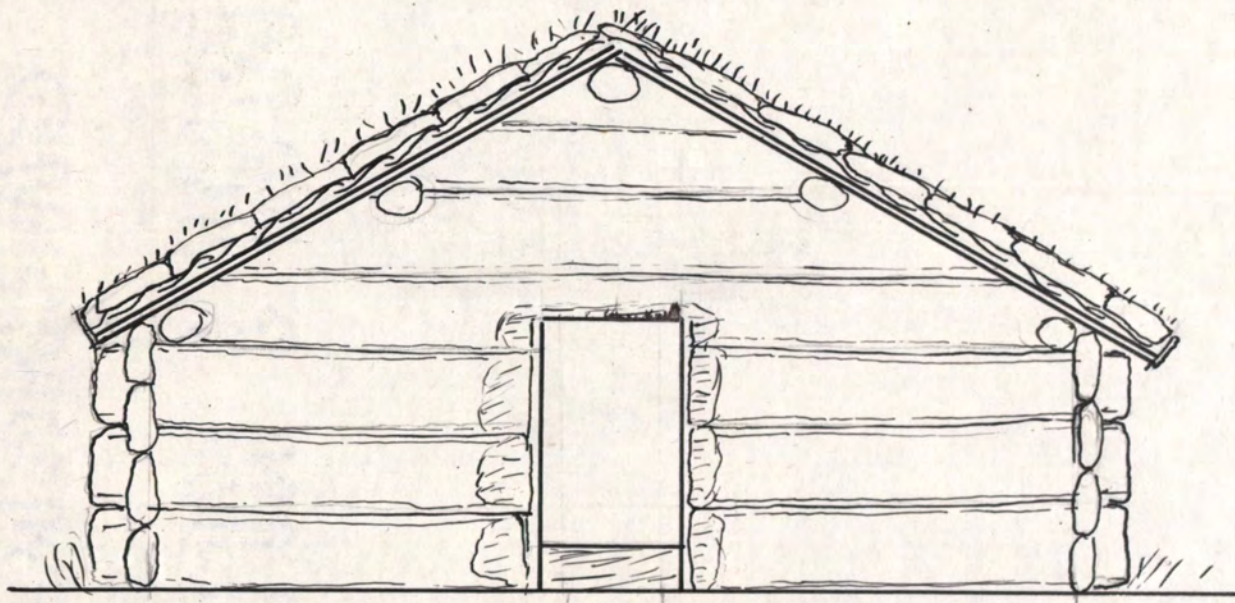
a = bäs, n. sy. abf.

ae = bäslä, n. sy. abf.

b = mökräna, f. sy. abf.

d = vinögh, n. sy. abf.

Isavel av fäk
Par Malts fäst
i Brandöryt
 $\frac{1}{2}$ em = 1 m.

neg. m 4840

Fäx
Brambäckens fäbodag,
Hällestå, Stöde s: m

114

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg. 1946. STÖDE
MED.

Frgl. 12

115

neg. 4829

Fäl,
Brånbergets fäbodar,
Källsta, Höde s:n.

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg. 1946. STÖDE
MED,

Fgl. 12

neg. n. Y838

Fälvägg med läb
 för länghand.
 Brunbergets fäbodas,
 Källsta.

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
 Einar Granberg. 1946. STÖDE
 MED.

Frgl. 12

neg. n 4824

Fäse vid Bosjäs
fäbodan, äde, stöde sin

117

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg. 1946. STÖDE
MED.

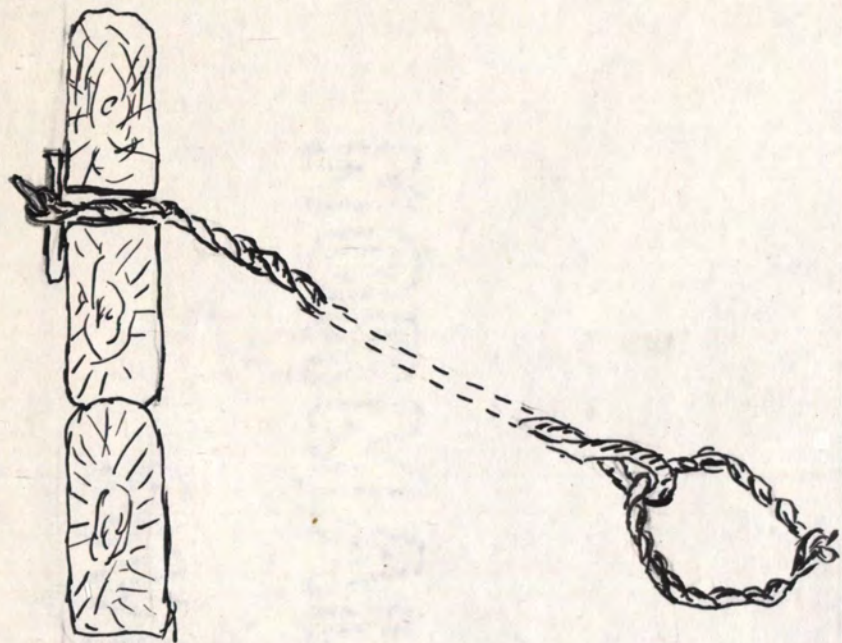
Frgl. 12

Füsel var av enklaste konstruktion.

Besningsoverbygningen var också enkel men effektiv.

- Längbåna gick rakt över vägen, och då gick dom ut, då dom skulle göra fast båna. Om vägen ygrer på insidan på längbåna. Där sattes en köpp, så att inte kanten skulle kunna drivas genom vägen. Bopjåga skulle stå på täl, så om fäns längbåna till nästa år. Då dom komme dit, så bröta dom sig båna.

Beträffande besningsoverbygningen se särskild teckning liksom foto av tralgarna.

långbän, n. ny. abf.

som gick genom väggen
och fastgjordes med en
knut utanför väggen och
en tråpsnure stades igenom

119

detalj av tralg.

neg. n. 4843

ett knippe bralgas,
som bopigad skulle
göra medel gätningar.

120

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg 1946. STÖDE
MED.

Frgl. 12

Dom gjorde ett kors på sväran,
och detta kors skars in, för att
inte de underjordiska skulle
komma åt kreaturen och
jordtaga dem.

Beträffande tralgarerna fick
jag den upplysningen, att
vågar skulle dom vara rätsökes,
o hos skulle dom jäta, da dom
jäta i skogen.

Då jag frågade, om man måst
använda särskilda stängsel för att
utestänga björnen från fåbodlin-
sen, fick jag till svar, att
fimmorna på sin tid (alltså 1600-
talet) ställt bort björnarna,
så att de aldrig ska återkom-
ma till Ståde sockens skogar.

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg 1946. STÖDE
MED.
Fgl. 12

Glus för små kreatur:

kåvohüs, n. s. af.

I detta hade man ingen särskild inredning. Där hade man kalvar, får och getter, såvida man inte för de sistnämnda hade ett särskilt jötkhüs.

På många vallar hade man dock små kreaturen inne i fäst, då man inte hade särskilda hus för dem, men det var rätt besvärligt, i synnerhet med getterna, som alltid ställde till afog.

Gläs hade man intet vedlida. Däremot hade man vebäcke, n. s. af.

I reyb har varje bande luft

sin valb. "Visseligen hade på Braun-
berget två bönder sina kreatur
i ett gemensamt fäe.

- ryssm^oat^oar o g^odes hade
i samma fäes, men dem hade
vägsine f vⁱnöger.

- Amoslund^o synes förhållan-
dena ha varit i Tättuo, där
två bönder kunde ha sam-
ma stuga och samma fäng,
men där fick bopigan stå
till vadens själva.

Några husefäbodställen synes
icke ha förekommit här.

Glöet från vallev skulle
köras hem på vinterförs.
Därför fick man inte stän-
na och stilla upp löet.

- hästan hade dom på skogarna hela söman. Detta var en åtgärd för att få höst att växa.

Höstmåra, f. sy. abf. Ladana var det rätt gott om i dessa trakter. För att bära höst till ladana, använde man en sväga, en lång vidja i vars topp man gjort en ögla, där man kunde sticka in den grövre ändan av vidjan och så göra en höbörda.

- dom hade svögatan på höstmåran, o de var a u kär o r, kvine, o kvina kälus svögatsarm, för hur skulle lyfte böha på kär.

bröthåga = hagen omkring
svädjan. Den kunde också
kallas brötan

bå' z höp = draga ihop skräp
z jät' ut o' bå' z höp! = Vi måste
ut och städa

Organisation.

Beträffande organisationen får först nägra avskifter av gamla handlingar tala sitt eget språk:

1. "År 1848 den 1 Augusti var der på begrav af Farkbandens Johan Eric Johansson i Edeto till att Lyman och uppmätta på febedevall i så kallad oläsbodarna som Farkbandets Olaf Pettersson har slagit in på Johan Eric skifte i den samma vall på Norra ändan 16 alnar och på Södra ändan 25 alnar och Känjden är 225 alnar och skillnaden som har varit öfver 16 år så har varit ifrån Johan Eric

stugokuntt och i en lraustub-
 be Löder på valb och den
 viden utgjör 66 quadratalenar
 som Johan Eric har blifvit
 i missmün på lö som Pro-
 pousser at det skulle bli
 mins 36 pen och under
 Synegängsen ärljände Alaf
 Petersson at han har slagit efter
 den skibraden 16 år tid man
 har had utstaket en annan
 skibrad."

Uträkningen synes ha skett på
 följande sätt sul. anteckning på
 handlingen:

$$\begin{array}{r}
 225 \\
 25 \\
 \hline
 266 \quad | \quad 4 \\
 24 \\
 \hline
 26 \\
 24
 \end{array}$$

Landmålsarkivet Uppsala 18124
 Einar Granberg 1946. STÖDE
 MED.
 Frgl. 12

7.

Protokoll, hållet vid sam-
manträde med Edets byamän
hos Flemmuseyars Pven Å-
berg den 29 Maj 1886

81

Frua förskow om bovägens re-
paration innan boföringen. Och
beständes, medan de samman
blivit mycket sädesskuren och
nera var afarbetade skulle för-
siggå på fredag och lördag den
4de och 5te Juni och skulle på
dessa dagar sj den erforder-
liga reparation hvar verk-
ställa, så skall fortsättningen
ske på måndag den 7de Juni och
följande dagar.

82

Fråga förskow luvuvida Karo Petter
 Andersson skulle få loafow sine
 4ta kor hemme på hemskagan
 under innevarande sommar,
 emedan han ej kunnat anskaffa
 bopiga; hvaröfres byamännen
 allmänt svarade nej; men hvar-
 est R. P. Anderssons godvilligt ville
 ingå på att betala 3 kronor
 för hvarje ko, som han hade
 öfver 1 enligt protokoll af den
 23 Maj 1884, så skulle detta
 löfte få gälla för denna som-
 mar.

883

884

Byamännen öfverenskommen

om att de torpare, boende i Hall-
sjön (1 3/4 mil n. Edsta by), som toge
sig före det ofogt att an-
taga andras kreatur till bete
neder samman å Edsta
mark, skulle af byarbningssam-
men tillstås, att hvarst rådan
skedde, desamma skulle därför
stända laga ansvar.

885

— — — — —

886

— — — — —

Justeradt
samman dag
J. W. Bergström
Hfr. Österlund

Edsta sam. afvord
J. W. Asberg

3)

Protokoll, fördt vid sam-
manträde med Edets byamän
den 4 Mars 1891

§1

Y. S. Närvarande voro - - - -

§2

Fråga förelåg huru fördelning
med kreaturen, som under
sommaren vistas i febodarnas
skulle förriqga, hvarvid följande
äfforsenskammlar skeddde nem-
ligen att uti

Nybodarnas skola vistas:

P. Mattsens	2 kor
Pax Olssens	2 "
Carl Lussens	2 "
Inspr. J. W. Bengströms	2 "
J. S. Jernandes	2 "

J. H. Gölberg	3 kor	
A. Frändén	1 "	
L. P. Andersson	3 "	
Prosten C. J. Runtus	5 "	= 22 st och i
<u>Från bodarna skolan vistas</u>		
Joan Isbergs	3 kor	
Nils Isbergs	1 "	
Anders Nilsson	2 "	
J. A. Johansson	1 "	
Konst. J. A. Schöblom	4 "	
Karl Wiström	3 "	
Janne Wiström	3 "	
J. P. Näslund	5 "	= 22
	83	

Öfversenskonens om att den
görelse, som blif efter Prostens
i bodarna hafda kreatur
skulle enligt Prostens medgifvande

i auktionen bland byamännens
få försäljas och summan
tillfalla byakassan.

84

Allt Justera detta protokoll . . .
Justerat samma dag som ovan
J. M. Bengström, Mfr. Årstedt J. T. Nässtrand
Joh. Aug. Jernander

Av vad som framgår av
ovan anförda protokoll var hela
byn ägare av fäbodstället. Endast
vid hemmansägaren Jonas Eriksson
i Funbyn, f. 1877, meddelade, hade
följande byar i stöde två fä-
bodställen:

Källsta by: brönbärja - nybövan
Edsta by: glasbövan - nybövan

Kärresta by: frambö^oan - nybö^oan
 Uslands by: nylän - skäpbo^oan
 Ede by hade tre boställen:
 böfön - nyösn - lokäsö
 Farbyn hade ett boställe: kträkn

Det vill synas, som om man
 sökt sig nya boställen, då lym
 väst till och att man på by-
 stämman kom öfverens om,
 vilka, som skulle vara på de
 olika boställena. I regist fonde
 de, som t. ex. nu änt haft
 sina kreatur i Frambadarna,
 andra året ha haft dem i Ny-
 badarna och tväst om.

Vid Nyänt i Usland bokade
 den lymns fäbodelägare stamma
 en till med sina kreatur för

att ställa upp fodret, samtidigt
som man betade av val-
lar på detta ställe.

Trante-dagen hos här varit
den vanliga buffé-dagen.

bolnsrysk = området närmast
fäbodarna. Detta var risigt,
därför att getter och får där
hade tappat buskarna. Någon
skog fanns inte i bovalens
alla närmaste omgivning.

Alla, som hade skötta-
tal man byr, var ägare till
bostället.

På ägarna av bostället bildad
benämning:

- frånbyaran ha baföt.

Fäbodställets namn härledes

i de flesta fall från byn:

ex: istabödan — byn Edsta
gästabödan — " Källsta
resbödan — " teda
fjärvestabödan — " Kävsta

Alla dessa byar hade två
 fäbodställen, men båda bodar-
 na gingo under byns namn:

ex: fjärvesteframbödan
gästemybödan o. s. v.

Delägare i en fäbodvall:

- som ha bruka vöre plag &
bödan.

- ho ha vöre böläg & brän

Tre bönder kunde ha en
 bopiga för sina djur. ho vär &
böläg. Då skulle var och en
 betala för en viss summa för

varje ko. Hattållningen skattes
också gemensamt, i det man
beräknade, att var och en i
bolaget skulle hålla mat en
vecka för en ko.

- dom vår i låg i boan.

- dom vår bolag i boan
boan

Past; lillpast:

u hå u grat i boan
a. Därmed angav man, att man
hade visst antal kor på hem-
skogen.

u lillpast: Torpare, som hade
stugor på vallen, kallades
småpärer. Detta var därför,
att de inte hade så mycket
kräk i boan.

Antingen fästisdayen skulle
man i regel gå och leja
bopigos.

Flumansäyans Petter Olsson
i Öde, f. 1874, meddelade följande:

- böläg, n. sy. obf. = delägare i
samma bovall.

- väläg, n. sy. obf. = bopigorna,
som gäcke ihop, utgjorde
ett vallag.

bölstam vä afst kreatur-
besätningen. Slår manade
hvar, att den, som hade
flera kreatur, hade också
större andel i vallen.

böpgläg = flera hushåll om
en bopiga.

T.O.'s mor hade varit bopiga, och som lön för sitt arbete fick han, då han hade T.O. med sig, som då var 4 år, 10 öre om dagen och maten. Han skulle då sköta 18 kor och dessutom de smådjur, som sändes med till fäbodarna.

Torpens, som ville ha sina kor i boan, fick utgöra arbete i viss utsträckning för varje ko. Hanus mycket kunde dock se sig samman och sinna sig.

Tjuvhålningen: fjärdan fick gå lämnade han. Han gick efter gårdan.

Ta till skäppans = bostadsordern kor och får:

- ja ha^x nog fäpa bät kōa.
 - ja ha teje i kō te fäpans.
 - ja gat jē dōm fäpanslōn.
 - fäpanslōna va fam krōner
 kōa för ära.

- ja mūs, da dōm fäpa
 kōer. han jek tel n bōn
 o fäpa n kō. Detta sīt-
 nämnda uttryck gällde, då
 en fattig lönade en ko av
 en bande mot det, att
 han utfodrade henne. Det
 detta står följande uttryck:

- dōm gat kō a ja för.
 Detta gällde under missvärt-
 ar, då korparn inte hade,
 så att han kunde föda
 sin ko mot det foder, som

han bürger.

Till detta vill jag föga ett par ord och meningar efter Malilda Sandin, Kärsta:

- fäpansfär
- dom hög böt dom te fäpans.

bölåg, n. sy. vbf. = alla, som var på vallen. Detta hade en stuga. På bostället kunde det vara 2-3 bölåg.

Står synes byordningsmannen ha haft det märta att säga till om beträffande fäbodvallen.

- byädmynsman hade dom, a han bestämda.

Av allt att döma synes bestämmelser om lagning av fäbodvägen, stängning av bod-

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg. 1946. STÖDE
MED.

hvarn och andra fäbodväsen-
det hörande saker till be-
slänts på bystämma. Där
beständes också den dag, då
man skulle fara till fäbo-
darna och den dag, då man
skulle beföra hem.

- böjiga o man tillrök
gåta. In vä på hösten, da dom
tåg på o skulle lika böta.
senbornköt väf tåg, o
da vile dom lika ike i
sköjan. da jek dom ater
buktavlan.

- dom skulle löse på sama
dag, för dom skulle vpra i
böläg.

i början av 1880-talet och

även tidigare skulle stor-
börsan ha var sin hemma-
ko. Grisen brukade då följa
hemmakon ut på bete.

- o grisen åt 8 p fity.
grisan a - aldiles 8 p, tok
på a.

- v ska ty boan o höge
böven. Det bestämdes en viss tid
på varen, som dom skulle till
boan och hugga den ved,
som gick åt för sommaren.

- dom skulle städa hägan,
sa skulle dom lägga vägar o
höge 8 p vinfälaren. ha var
una för una, ha.

Livet på fäbodvallan.

Mabilda Landin berättar:

Ja vår bapige at abram-pap
 i frambövan (Kärvata), a da vår v
 tre bapiger. man dr vä na
 stüger, som stög tön, och va
 tröke, som som vä i nybövan, ho.
 Det var nämligen tre bänder, som
 hade sina boställen där.

Ja var ieta o väle dan tju på
 söman, da bömsu hade kömme
 i väste fuesu.

Olivia Öhlen berättar:

v vår fam bapiger i lag i bövan.
 Var och en var ensam i sin bo-
 stuga. v stög öp köka et värmesta
 tju på söman.
 - sa skul v mjölkka, sa köka

vat halv tva, iua v hada myshka.
sa hóg v út kóan o sílde sp
myshka, trátsg.

- v hada tróga det, bwa,
da v sílde. sa vát a tel o skúme
na tróg, som hada stát det, þau
dám forút. sa vát a ta jára út
ta n dan myshka.

- v vísunde myshka, o sa hóg
v dit fjællaga o svóg da dæne,
hls da vat út. n hada n trá-
lliv o róða sp: dæne.

- ssn n hada tégv bót wtv
bot ur fjællu, sa kóka v mós-
mót ta mósu. da skul da kókus
þera tímer, iua hv vötu naga ta
a, o sa skulu a kókus, hls hv
vat fjókt. ssn fek dom manku

o, o sa h^ug d^om a t^u n^u k^ag^a, o
 sa v^ar a t^el o r^enj^era a^la t^rg^a,
 o da skul^u n^u k^ake j^en^lay o t^a
 i gr^antv^aga o sk^obe d^om m^a.

- j^o, v^z sl^epta f^ost k^oan
 t^u f^eg^an, o sa v^ar a t^el o j^u
 a^tar f^em^at^ask^a - h^o v^a s^aer
 o sⁱrt t^u f^em^at^a. da f^ost v^ar
 a t^el o t^a n^a o hⁱe s^p f^eg^asl^ee,
 o sa j^ek b^opⁱga f^ore o l^okte.

- d^om r^ande nⁱt m^ysh^etr^ega.
 d^om h^ole f^or m^e h^ana, sa d^om
 f^ek f^ote h^var d^er i t^rg^a, o sa
 da d^om h^ade n^og m^e f^ote, g^at
 d^om f^rane. d^om h^og f^ot^an t^u
 i t^ref^rane o f^rane m^e t^oreln -
 man h^o ska l^ala da, sa h^o n^uta
 b^asa p^rask^e n^a. da v^at a s^mo^t,

o da t^oy d^om s^or a o tröda ma
 t^o: trätrog. da häda d^om n^o
 enkön n^o st^on, som d^om
 stöta s^orta ma, som d^om
 skula s^orta ma.

- ho väi nog älike, ho! d^om
 köma h^om om hävula k^oka
 äta pa n^ostran.

- d^om häda s^ormäkan, da.
 d^om häda d^om pa n^o väy. man
 mytze dat, fönstu.

Robustningen av djuren: bodarna.
 bömat, m. sy. alf.

böavet, m. sy. alf.

- d^om ha gät t^o böan äta
 nan böavet.

Flär var det vanligt, att någon
 från hembyn gick till boan var

åttonde dag och tjässnade smör.

- dem ha före o fjära, hette
det då.

Tjockmjölk skulle bapigan göra.

- dem ha jöt tjockmjölk by
Höstan.

Det var en dräng i Ro, som
skulle fara till boan efter
tjockmjölk, och då berättade
han, att han skulle komma
hem ti kvällen. men da jöh
u gata, utar han jöh bapiga
ja syta.

När han inte kom hem sam-
men dag, vart barn förbaskad,
och då drängen blev tillfrågad
om orsaken, så sa han:

- ja gat vira dr, men ho

svög!

Tjockknijölken skulle klövjäs
hem.

- den klyvda h^um a. hos
j^ok fantan k^aner t^o klyv -
fr^askan.

- da den hänta b^oavels,
br^ahta den klyva, man den
k^una b^ara h^um a t^o k^unt
a.

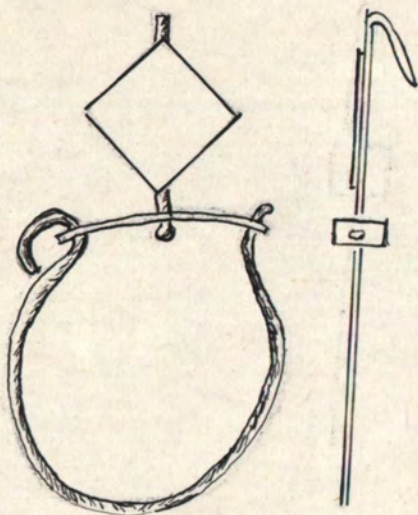
Någon särskild benämning
på den dag, då man häntade
boaveln hade man inte, ej
heller på den, som häntade
den. Inte heller skilde man
mellan stor- och lillklöva.

Det var en del bopigor, som
kunde t^u på sig 15-16 kor och dess-

ntan äta sig allt sköta en del
sviäktrester. Bänderna skulle
hålla maten, och man räknade
då mat under en vecka för
en ko. Sammantal fick dam också
en viss mindre svältning i redan
pengar för varje ~~ko~~. Denna
steg på svältning som till 5 kor
per ko och är i år uppe till
30 kor per ko.

Då de hade kor åt flera bönder,
har dam nätt upp mjölken och
gjort ost i tur och ordning åt
dem, som haft kräk i boan.

- den brukta märka ostan
med en kniv. Han skar in bön-
darnas initialer i osten och
så redan på, vem som skulle ha den.

Ring av mässing med läkt-
anordning. På ringen trädde bo-
 pigan nystanet, som hon skulle
 ha med sig ut i gätkagan. Sedan
 kunde hon låslita fast det
 på lämpligt ställe på sinna
 kläder.

böppresént. Dom fick några
gång på samman i hinvu^uck^u
hal i förkl^ure.

Vad bopigornu skulle göra under gät-
ningen:

- de bopigan jek o jeta, skulle
dom s^u drängfötan. på h^ust^u skulle
dom j^usa trä^ujer o r^uer o gr^un-
tvagon o sa f^uskv^uster. de
r^usa skulle dom t^u ut^u löve,
s^um l^ug ut^u st^ugelbr^ua. Men
desut^u skulle de också st^ucku,
då de g^ulte, och jag hänvisar
här till den anordning för
garvnystanets upphängning på
bopigans kläder, v^usa jag gjort
en teckning på föregående sida.
Då jag frågade, om man

haft rockstuga i boan, fick
jag till svar:

- hēme på gårdan ha dōm
haft rōkstuga. dōm sprāin
līn o tō o uē.

- Hur man pydde stugan:

- på lodagan skul a brāska
me lōv o brōmar dōr i stuga.

- dōm kälē a bōre brāsk!
gā tī skōks o lēta līta brāsk!

- dōm kēte lāna me i
häratās. dōm brōta häratās
tī kēte, sōn dōm ha lēra
spīsō. dōm sōta tēl na brōmar,
jūsōm i brōmrāngke sōr alet
lāna, o sa stāngka dōm på
myt alet o sa jōde dōm sō
sa lāngt fram dōm kēne, sa

ho ruka skule ryka pa 2 dsu
byaman.

Bokalg:

- gamat tebakat hada dsu
to bahay: in 2 huvula o
in baka dsu.

- dsu skule byta hain bi-
nyan, for dsu skule fa 2 dsu
bahaya.

Fieri i fabadama var yttare
vauligt.

- 2 gustar jalmar gode
skule 2 vag o fria 2 ban. da
han zik, sa hoda 2 da frasa
bakater pa, sa han fostog, da
va nan bakafost 2, han stog
pa sja baka 2 tric, o 2
manu norborg - for a va

huru, som vä bakaför —
 fötsate. man n goda stög
 dar i stan, o sa leta n rat
 pa na nävse o tåne ti, o
 n nörbärjen vaf gva, för
 linn hade gat ta vägen o
 rula vsta, hore linn skulle
 koma fram. man da vaf n
 gva, da gode koma o hade i
 drne näverblasa.

Karin Andersson berättar följande:
 böhsly, f. s. alf.

Böhsly var det sändagen före
 taraveckan, och då dray pojkar-
 na iväg, och dam hade fjöls
 med tåghuströjan pa. Dam kom
 på lördagskvällen och stannade
 i regel till måndagsmorgonen,

men ända till tuesday. eller onsdag.
morgonen kunde dom vara
där.

Då dom gav sig av hem, skul-
le dom ha med sig alle kvarn
hem, om dom hade varit
nyttigare, men synkvarn o
ögnöta fick vara kvar. Då
stannade några bopiga kvar
i boan, men dom turades
med år efter år, så dom var
där något år var. Dom var
då hemma 14 dar under släk-
tern.

Då påkammur kommo till
bovallew, så spile dom i nyjörng
döra. Då blev det dans i den
illa bastuzan, och man dansade

meit hula nätterna, o lög dóm, ta
lög dóm tvá o löng þa gáðu.

- gúla skule dóm lög þi
nan sá, for sána skule
vára vjt o fjn. ho vá sa fina
speser o fransar ta alu de
lög. ho va hémvæft álling,
ho va izentiz fjóft da, o
sáþken va ta strý.

- dóm át, norðóm vat högru.
ho vá þærar o strömiz mest
o sa kóktu dóm rövst o
jóðu nan mösekaús.

- ho vár gúla for bi-
gigan o vára lät. dóm skule
sý (mudu gúrnin) strýfötan
at dragan, o stjörnigan hadu
dóm. ho stáldus til sa

maze låg at bapigan. den
fets grö på uta järva den!

Om någon ha kunde gått
vilse, och bapigan måste gå
ut för att leta efter den, så
bröt den granvistar och
lade efter vägen, så att den
skulle finna till boan igen.

På lördagskvällen brukade
bapigorna göra "rasor" av gran-
is, som den lade ut efter
bovägen. Då pojkarna kommo,
brukade de plocka bort en
var för att därmed markera
ra, huru många bapigor,
som voro "upplagda".

Bapigorna, åtminstone nå-
gon från varje lag, skulle gå

i kyrkan första söndagen, som
då var hemmen.

Det var stokalas, då bo-
piggen kom från boan, men det
var också stokalas, innan då
for till boan. Det var mat, som
då bestods. Då bjuddo hem
var sine bapiger då.

Bapigan fick litet av bonsten
- en liten ost, lite smör och
lite bröd. Då kunde då hä
ti namn liten källbit också,
så då kunde reda sig några
dag. Och var då inte boende
allt för långt bort, så fick då
också gå och få sig namn mjölk-
hämtar ibland.

Dyftningarna.

Här synas fäbodarna i regel två lagat 1 - 1½ mil från leyr. Till Kärvsta frambo-
dar är det ¼ mil. Några större avstånd mellan leyr och fä-
bodarna har det inte varit,
och man har här ej skilt
mellan hembo-dar och läng-
bodar.

Väg till bodarna: böväg, m. sy. af.
I regel synes man haft ett
vilställe på vägen till bodarna,
där man hade vilsten. På
väg till Edsta-bodarna fanns
vilstan vid källeksåsen.

- myt för gämebovalan
(på väg till Brauberg) & vilsten.

h_o a b_orre én. h_on a sa
slát o fín.

Flyttning: b_oföryng

Flytta: b_oföra.

- v_i ska b_oföra h_om i d_og
m_a kr_aka.

Men man kunde också säga
så här:

- v_i ska k_hö_va i frau b_ont_ort_o
ge tel. fj_orf_onyb_oan.

- d_om h_ad_en n_aver_ont_ont_o o
m_esan o b_ont_ont_o g_oste
s_akt_ont_o t_i.

Ell_e fara till b_od_ossa och
h_ant_o b_ont_ont_o:

- v_i ska f_ora a_er k_hö_va.

- v_i ska k_hö_va (o. k_hö_vg_o) h_om.

O_e, som h_orde: - d_om k_om h_om

klövjehöran.

Proviant åt bopigan klövjades
man till boan. I van föngklä-
der klövjades dit och dädan.
Men massmörkillar och trä-
kärl lämnade man i boan.

Båtar eller färjor har icke
här använts vid färde till eller
från boan.

- tvägar o kväster o virena
o trälar skulle bopigan ha
gjort i ordning redan föregä-
ende år, så att detta fanns
tillgängligt, då man kom till
boan.

Flyttningen till boan skedd
i tidiga morgonvåkten. Kl 3-4 på
morgonen skulle man ge sig

av. Dagen förut hade bopigan
fått se sig av med halvorna,
man gettran följde bufför-
ningen.

Dan måste bufföra tidigt om
våren, därför att man hade
dåligt med för hemma. Niska
Öhlen mindes, hur man till
och med fick lyfta upp korven
inne i färet, därför att de
voro så pass utesvärda,
att de inte orkade resa sig
upp. Men det fanns just ingen
brot i skogen heller, då man
bufförde.

En del hade orätt, då de
skulle flytta till boan. Men i
de flesta fall hade man dock

hunnit så.

Det var bystämman, som
bestämde, när bofförningen
skulle ske, och när byarb-
ningsmannen hade sagt ifrån,
så skulle det ske. Samma var
föreländet, då man skulle
laga bovägen. Den hade
särskilda dagar, då den
skulle laga brödet o höge
öfr fevågarn. Den, som hade
var sina valdar, skulle också
laga gårdsgårdarna den o-
nellan. Den både hägar!

Freddagen har anses vara
olycksdag, och då kunde man
inte bofföra. Hördag och mån-
dag luy allt för nära helgen

för att man skulle kunna
boföra. Men övriga veckoda-
gar voro lämpliga.

- boföra hem till Uttän. Här
synes det, som om man i äldre
tider bofört hem med mjölk-
konan under slätten i byn.

- där skulle hem till mikels-
mäs. Då var det storhelg.

Men del bönder stannade kvar
på vallen och stillade upp fod-
ret. (Denna uppgift kan dock
sättas i tvivelsmål!)

Folk från hembyn: bispöjk, u. s. d.

- bispöjkan kom!

- bispöjke kom till mårdag!

Det var sed här, att byfolket
skulle upp till boan och kända

varje fredag.

Man kunde på vägen brått
 att komma i väg till boan.
 Detta berodde på den dåliga
 faderhillsgången. Komma i byn.
 Därför gav man sig inte tid
 att säga ihop kreaturen
 nere i byn.

- dom fel nog sämla här
håan o boan. dom fel våra
o fågån da.

Däremot visst man visst
 försiktighetsmätt, då man
 läste:

- ala gärnet dom skulle löse
håna, sa skul dom grüne
over staf, o sa o dåna, dom
skulle gåta, skulle brötes, na

hæf feli gæ in 7 fæhse. hō
vā nan dræg hal a hies-
bōnfōtka, sōm jōhē a.

- hō vāt fōr at hōan skula
gæ hēm bātan.

- fōsta o òndra dān vāt a
fel o jōhē, o hō vā fōsta dān
dōm skula blōte na.

- dōm brūkte hā tē fēmātu
tē kōfāla o jī dōm.

- hō vā jō bōfōymōdān
dōm fīhla vāgan tē bōan. dōm
jēh jēnest jō mōran o hōg
ōp bōvāgan o sōg sōm brōer.

sōm hōt tē fōsta vāt a mūtze
lāybrōer (gjōrdw av trādōtan-
mar, lāyda lānys vāgan) o
kāvabrōer.

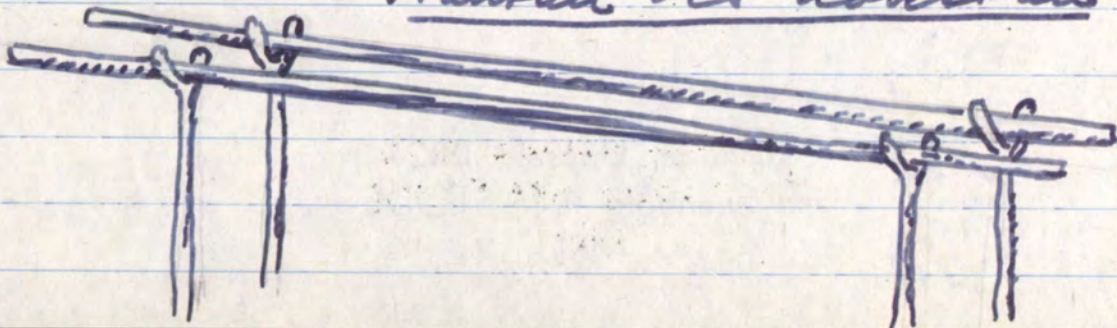
Gläs tillade min syster
Nicke Öhlén på tal om längrö-
arna:

- o da tråe va krökt, sa,
hög döm dīt u lūs, o ho vāt
u vekar rōi.

Isöromål vid aukauet till boan:
(Olivia Öhlén)

- döm skule iit me ala trög
o bytar o ämbet, o ho vä tal
o gnō o tvätta döm, o sa skule
döm jēnläga (tvätta med enlap)
döm.

Ställtan vid kokstau

- döm rēsta ēp döm ūta,
 för döm här stältan ūta
 n kākstān, o vār a rāyrt,
 sa hōy döm in döm? stūga
 na stältan dar.

- sa vār a tel o jāre rēnt
 dar i myōklōa. döm sōfta
 noy fōst, o ssn vār a kārān,
 som fēk zi sa stā ut i
 skōgan abet grānis. o sa
 skul döm lōpe grānlōp o lāge
 na gōhve. men hō vā tel o
 skrāpa n ma n fēfē, för
 hon vā jussom frūt, o sa
 vār a småkvist na n, o
 bōpigān skula gā bōrfōt.
 döm gat skūre hylān.
 - i bōlāy hādā n fām,

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
 Einar Granberg 1946. STÖDE

MED.

Frgl. 12

sáks bapiger, o dóm gát dít
 fópá dän, fór kóm dóm sínar,
 sa vát, a svát o kómle h boan
 na met. rúte fók dóm fráska
 o kómle, nárdóm vjle, rúte!

- hús vá máge smádelar r
 r bólög. (därmet meudde
 sagskvinnan, att många inte
 hade met än en eller ett
 par kor sv. bara något ny-
 djur att sända till boan).

- fáksa skula rönjöras, o da
 skula dóm há káhlk på végan.
 da vát a tel o há, r grántvögó
 o stiga på ma fátu o grúba.

- dóm hada fjót sárhólm
 dít på vintan, da dóm vá abar
 hó. dóm hadu líra o sán

ma-sa a, o da hög dom in hos
 ty ladan, för hos vartel a
 ha försän ma-sa, för dom
 skulle skära fjällan.

- kistan skulle hänge bören,
 sa dom fek vora det 7 tre,
 fyra dagar. o sa vart a för
 böndernan o bönderkan
 o gärderna, fjär o släver på
 lediga ställen. o dom, som
 vä lta händer på sa, rita
 nämna st på fjär o rög-
 kända sin.

Rike ölen berättar om svenska
 bruk och annat, som lär
 ihop med fäbaskötsel.

- na vika om söman i hönula,
 skulle dom dit o röja på baskögen.

döm böda þá þá hestöngun sværan,
 o hús fekk lígu tel nuna sönun.
 da vax a tel o bröna da, o sun
 döm ha bröna o hlékt stú, sa
 hús rúta vaxnan fáta ma hún,
 sa vax a tel o bó háp vax.
 o sáta sju brúshágan. da
 blív a vaxna, da, o na hóstú
 skule döm sá rög r áska, -
 man hús vax rúta na sicut, fór
 hús skule blí tív, o vat u fór
 fýsk, sa fórdöm dít ma fáta
 o bíta tá.

- nuna sönun skule döm dít
 o fáta rögur, o da háda döm
 u fáta, o sa vax a drágan
 o ríga, söm skule jápús át,
 o da skule döm kápus, fór hús

var o fä sa maze bän som
 möle. som var a o ställe öf
 i häfa pa n fäntan o säkstan
 röer i högd, o da stälde som
 tel i träckijft, o sa skule
 drängen öf i häfa, o riga skule
 fike öf. sa var a tel o läta
 de häfan stä tjl som vintren,
 da som fjöde hem a pa snö-
 föra.

Älden på våkrine kallades
våhel.

hos ä bra n bit dänan.
 rögen säde som i sörlätnan,
 för hos skule mata o bli
 bra, o da blev a bra i biten
 dän.

J. O. Hjölting: Hullsjön, en 70-års man,

anmärkte till detta, att det är,
 då de hade sätt råg, kallades
 området råglån. Påföljande
 år bar man ihop den kvist,
 som inte blivit kvar och
 lade den i ränder efter om-
 rådet, och brände den. 7 askar
 sådde man då råg, och detta
 område kallades då bönnyglån.

Allra första året - det är,
 då man fällt ihop skogen
 - kallades området rönnnyglån.

Men vi återvända till Nicks öhlen:
 - där låg nog värdne välar,
 men där var det same vika
 hal same dagar. 7 det fick
 7 fyra, från skrinet på

válu, o n dól fek bessa en
o tvá.

- o sa byta dóm myðlk, sa
dóm, sóm vaxdar i brúnbárga
lámna til myðlk at dóm, sóm
vax i nýbóan. dóm byta sóm
nne vat ár.

- jöselu moka dóm út pa
válu den dag dóm skulu bafora
hém. o nndra vax vat a til
o gá ty bóan o ilo dýna. dóm
hada traktóberda. dóm ilóg
sant knútan, sa ho blev sóm
snús.

- ho vá vs n tí dóm skulu
pasa sa, for hu vat mórda
o rúta sástíkt.

- ho váks mórkt pa bóvalan

myla sténan, o vaxt vát a pa
 bærvalu, för dom häda bön-
 yntar ti bopigan, o da tög
 dom in smälstet, som rye
 vát hadu, o da vát a nog
 mytze dyza.

Olivia Ahlén berättar:

- löt, f. sy. olf.

- dom ha gät ut pa löta.

Äldsta bopigan skulle bestämma,
 på vilken lät man skulle
 gåta för var dag. Men på
 söndagarna gick man alltid
 - och detta var i Braubergst-
 sör va löta.

Böföringens hem och dess förbesedare:

- dom kväkte rörostu o göde
 kväb, pa dom böföde hem.

- jàsa áfar;
 - v^u há' brótant, v^u ska jàsa
 áfar nú.

- ja, ja há^x nóg jaf^t áfar, ja,
~~nu~~ nú, sa ja á^t nóg klár.

Samantillbaki var det by-
 ordningsman, sam bestände,
 när de skulle flytta hem.

- m^am^a mⁱn (hon var gⁱär vⁱs
 sin d^öd) sa, at ho v^är o löva
 fälk^öa, da d^öm skulle bofö^re
 hem.

Då man kommit hem, skulle
 man gåta hemma:

- d^öm fek j^ata för ákran.
 d^öm råpta ut d^öm på v^äta
 frösta på m^öran. ho v^ä j^ata
 o g^a te h^öld^aan o j^e d^öm

na för, sa länge n kune hä
döm ut på betu.

huc lq brēt som i bapiga,
sade man, om någon "bröte
ut sig" i sin säny.

Vallningen.

Glän skulle knaturan gätas
ute i skogen. Man hade ej nå-
gon inhägnad mark, där man
kunde låta dem gå.

- böpiga, f. sy. vbf.

Böpigarna skulle gäta och under
gätningen utföra ett visst, förs-
tätt arbete. Glän kunde van-
ligen arbeta med i kanten.

Glän skulle också göra
grantrav. De var i helt i
häftele. Till detta lag vi, sade
Karin Andersson, grannar, som
var ett par den lära.

Så skulle också böpigarna
göra stora, stora knippen
trälvar.

- ho var in, som hite
 jätar-änta, o n den hög in,
 k^oan t^h na g^amah i r^ögsv^e
 o hög yan l^ea, o sa l^a n^o
 sa o s^öv.

- hon vä lät n^o den, sa
 hon vil^e yan j^ere.

Björn kan man ej erinra
 sig ha förekommit i dessa
 trakter. Varg har det däremot
 funnits, men den tycks man
 inte kämma ha lussat blaus
 husdjuren.

- min m^arnas m^ofar
 (96 år vid sin död) hade j^ent,
 n^ot v^eryan k^ome, o hon
 va äta no f^on o h^anta
 vä^u, sa hon j^ede, o da

knäpta n från hästy, sa
 hon k^uta h^em, o f^olv
 st^ate n k^are öv^ere. o
 n^or vä^rjan k^ame, sa h^eg
 n d^om t^y k^asan ma kn^even,
 o da b^ofa d^om rⁱve r^het
 v^ar^andre, maⁿ h^er a
 g^amle s^agdar.

Laptskrivaren Karin Andersson
 betydde, att någon björn inte
 funnits på dessa trakter, sedan
 femtonas tid (början av 1600-talet),
 och de hade "ställt boot" dem, så
 de skulle aldrig afreda besök-
 ren. Därför har man ej haft
 manliga g^utare, och man kunde
 ej heller sⁱura sig, att vallpojkar
 förkommit här.

Bopigan hade under K. A: s tid
50 öre för en get och 3:50 för en
ko, detta beräknat för en som-
mar.

Bopigan skulle som regel gå till
sjölo. Vid vattningen hade han gam-
la kläder på sig, skant på ryggen
och näverkor.

- men som få sitt ta
döm.

femåtsäck, f. s. bf.

näverkor, m. s. bf.

- ha va enk tr ro be, d o m
hade m c e s e.

Bopigan skulle ha med sig mat-
säck i skogen. Den lades i
matsäcken, m. s. bf., och så hade
de med sig smöräcken, m. s. bf.

- dom hade i måsakta, och
i detta slag man in manen,
innan den lades i kanten.

- dom höj a ty höjtu

Yca och kniv skulle bo-
pigan också vara utrustad
med.

- i lita ykse o n lita kniv
hade vi ma, 80.

- jättsakta va tvättstämmt.

dom hade skäftstämper o näver-
skär. Strumporna gick upp till
knäet, och där hade man bunn
dit ett band kring knäna.

Den bopigan skulle också ty,
och därför fördrades särskild ut-
rustning

- nävasken, ho var n lita

lúb ta na sláq.

sómínz, m. cy. abf., skulle
de också medföru i skogen.

lösa - lösdag:

- vi ska lösa.

- hos lösdäles, nu.

Skälla: fäla, f. cy. bf.

När man löste om vären,
skulle man göra så här:

- hos va t₂ fylle fäla ma femät
o gä ansöhes o je döm, for döm
skula fös-ät. hos gär värkan!
om döm fek nan främarna hö,
sa skula döm gä ansöhes
krny u gärfäst u stén o läta
na äta tre gäner. döm skula
läga femät o sät o säer
na stén. spu küna döm hö

in a r fáksu.

Men öven andra sätt var
bra att pröva, då man fick tag
på en främmande ko:

- dóm skula lé in kóa r
skúga o lé a kúg bákboke,
o dær vár a fímát, sóm hae
skula eta da líkedant sóm ta
stén.

För att skydda kreaturen ritade
man kors:

- dóm göde kós lí vága o
kós lí tröskulan o kós lí spöran
lí träljan.

Talet av skällko var viktigt
nog:

- hís vá nan kó, sóm
fröest o lígtígest vá, sóm dóm

hade t₁ fälk₀. h_{ue} v_ä juss_{om}
tr_ä o g_ä ta sa, o i t_öka
h_ä hade d_{om} kv_{is}, sa l_äng_e
h_{ue} k_{un}e g_ä.

D_i l_{am}m och lill_{ing}ar
sälte dia sina mödrar, för-
for man så här:

- d_{om} säta n_o tr_äp_{in}e t₁
f_zäft_u no d_{om}. h_o v_ä o f_zift_u
d_{om}, h_o.

- da k_öan s_üg sa, sa
v_{re} d_{om} i_n na t_äg_{er} t₁ n_o
tr_äh_y. h_o v_ä v_äsgr_ima hal
t_ägr_ima, h_o.

T_ässla: j_änt_u

T_ässling_{sb}ollen: j_änt_u, m. a. g. b. f.

- d_{om} ha t_äpe j_änt_u.

D_i k_{re}aturen förlovat illar

lappat "janten", skulle de ta
den av en get eller ett får
och ge dem. Dem passade på
och tog den, då den kom
app.

Bockhornet har man här an-
vänt för att skrämma bort
vargar och andra vilda djur
med. Det kallades täthäy

- köka, o läka.

- h hödas b öran g m l a, a t
d^{om} k ö k t a, o s a b h a s t a d o m
t^h n e v e f u n.

Då det var slut på gätningen
för dem, och de hade fått hem
skapelsen, så brukade dem
blåsa i nävarluren.

- d^{om} v a f a l r ö d, a t b ö

niga skule blí kvær i skógan.

Olivia öhlén beráttade fóljandi:
 - dóm kúntur atengþópur, sa
 hvo er rúta sa gótt o fá hím
 dóm.

Rösmingun þú monnum:

- dóm hláfta dóm þí fegán,
 da dóm lösta, o da systa jure
 va fódrt, o bápiga va fódrt o
 tégv þá sa fematáiska, sa
 ópna va fégastlé.

- hvo va bápiga, sóm skule
 vála.

Nicks öhlén beráttar:

- da hvan vafa vósm, sa gat
 dóm fá n þóttu frá hyn, sóm
 gáta. sa vát dnt i slastóan, sa,
 da sa va tilþóttu o skule gáta

k^huan at b^äpⁱga, man ho va
länsänt, ho, sa ja rönde
r^ent d^rfrän, o sa möte ja
b^ön^fö^ke d^r i smⁱst^byt^bäken,
man ja st^äk ja sⁱa, ja, sa
j^uta s^äg d^rm tⁱl meg w^af^an,
j^uta.

Witplakat efter b^öv^ägen:

ho va n läga d^r, o ho
va i^högen sⁱt^ph^aset tⁱ n d^rm
läga.

- ho va lägar d^r n skul
sⁱta o höger d^r n d^rm k^än^t
v^ar, d^r b^öka skula vⁱla ja.

Skallgång:

- d^rm st^älda sⁱr sa i n f^jäja
o st^älda, sa a^ler n v^ag, sa
d^rm s^äg v^ar^andra, o sa v^ar

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg 1946. STÖDE
MED.
Fgl. 12

o n stäktör pa vändare ändan,
 o lissu hade n yhsa ma sa,
 o sa bräka n h na buser,
 sa lissu säg gä sama lissa
 hbräkar.

- hos förelösön hos fjära zeh
 av a, för hos väx småpröskur
 o fjærmer, som ruka säg väx-
 snur, o da gat dom ruka öf
 ma da släga, da, o skäle öf
 sa n gän til. hos vä ruka sa
 got o lissa ma sa alu gägan,
 för hos vä väx o buser i
 vägen.

- v ha gat skäle

- hos väx n lösingko.

Olivia Ahlén berättar:

bäsa ru. v gat bäsa kvan.

heltessu brukade njälkas ute,
na döm hög in döm ty jätthine.

- var a äkt, sa hög döm
in döm jünast. nnap fik döm
gä i feqän, om döm höme
för tidyt.

- döm höm hém fam-saks-
tän, man ho va äkt. y däl
va övön, sa döm lög bätu.

- ho a bisdäks, nu.
- ho a myöhdäks, nu.

ropigossu kunde bo i en
stuga, fast de hade blivit
stadda av var sin husvande.

- mytze lög döm o ät döm
hilsamans.

- döm sküle dit o smäka
hämamäkn. Bändessu sände

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg. 1946. STÖDE

MED.

1924

mat till boan från byn, och
 då samledes alla bopigan i
 en skuga.

Det var vanligt, att man
 släppte hästarna ut på betes
 i skogen för sommaren. Själva
 året jag varit med om att
 leda vår egen häst ut i
 närheten av Braubergs fö-
 bot och släppt den där. 7
 mysk var det då byns alla
 hästar, som gick på sko-
 gen. Någon gång på sommaren
 skulle en eller ett par
 drängar gå ut i skogen och
 se efter, hur det var med
 hästarna, varefter de under-
 rättade övriga i byn. Först

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
 Einar Granberg. 1946. STÖDE

MED.

Fgl. 12

då det led mest lättnad, gick
man ut i skogen för att
ta rött på hästarna.

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg 1946. STÖDE
MÉD.

Frgl. 12

Läger och fallets rörande
fäbodlivet.

Karin Andersson berättar:

- hos vä skrot i bostuga.
- hos vä viltshäman. Viltshäman skulde tre gånger å vad, varefter de lystunde, så skulde de tre gånger igen, varefter det blir lyst.

Självt hörde jag, vad man tro-
ligen kallat viltshäman, då jag
dena sommar låg i en
bostuga i Brauberg. Ja vilt
jag kan förstå, var det en fä-
gal, som ätadkan detta läte.

- hos i glasboan var a i
manif, som skule lige. man
nåå hu ha läkt så, så

kómur na iu í fögna, o dóm
 drúsur o hóg fötran í áska
 o grúga, sa dóm gntu skulu
 háhke, da dóm drúsur. munu
 sa vár, dóm dít í sáya o
 drög tá a fálu, o da gát
 a dít o gæru þu ílu. dóm
 drög til da, föx dóm tók gntu
 gúsu.

- da dóm vár í sómarfáku
 o myðke, sa hödu dóm vífran
 flýta, föx hu gýalra o víske
 o fælan höfus.

- dóm hádu snu vágur,
 sóm dóm gít, o kómur u
 í vágur föx dóm, sa kómur
 dóm lítur a. da gát u dít í
 nau gámar, sóm kómur lase

o spíta.

- ho sýntes alar tra ténar,
o ho vat ónt ho, sa hūga, hūga.

- mō-n gāy dōm bofōde
tj bōan, sa bofōde vjtrou djt
a, fōrdōm hōde o sōg fāle vāt,
at dōm kōme.

- n dōm mēnsa, sōm sōg
dōm t bōan, sō, at dōm vā fjnt
khyād. dōm hada langa fjōler,
mōn dōm tjkta intō om hō,
sōm a rōt. ho bjt fōr jūst.

- dōm fjē moy fjēls, fjōht,
sa dōm vā ga gō fōt ma
dōm!

- dōm hā stōra, vjta kōer
o fār o jētā.

- dōm prāta tj ho, dī gāmha,

at dom kasta stak over dom, for
da ha vitra viti uta dan kva.

- hus var i jante, som
vste berytjern. sa lita dom
etar a, man dom fan a
rute. sa var manna hanes
pa u afar o skule handle,
o da hu jek liem, sa lag a
i groen i vaegkante, i stor a
fyak a en. sa sa a, da hu jek
som a - hu jisson spakke at
a: "dan, som fine vira ma,
da du skule konte (= foda barn)!"

- ja, u ti etarat kome ma u
kna o vite, hu skule fohe ma
u liem. ja, hu fohe ma u,
o hus var fint det ner a.
hu kime rute si vne en hus

Landsmålsarkivet Uppsala 18124
Einar Granberg 1946. STÖDE

MED.

Frgl. 12

vár i ríktiga máni, man da
 hui ha vör, drö, tá, sa
 skula na, gá o tá i frásku.
 ganta sa at a, at hui skulu
 stryka bátur frásku na enu
 ögá. hui skula bh' sýnlig da.
 hui skula fa si, lísa - hui vár
 dar mör. da förvänder at-
 luy, o hui val bera örmer o
 ilanda. o da hui ság, hore
 ilándyt hui vár, sa sa a at
 hui, at hui skulu gá hui
 dt, mjörda o ta sa lita
 mjör, man da svára n,
 at hui ganta kumu gára hui,
 for hui va köp na láa. man
 da sa a, at hui skulu gá
 hui o hui bát köp. -

Landsmåsar-kivet Uppsala 18124
 Einar Granberg 1946. STÖDE
 MED.

ga, hui g^ohe hui, o hui g^ohe
 afur my^ohe. mui da t^og a o
 t^oha mui, for hui val synle
 va di d^one ^oga mui g^og, o
 da hui hade t^oha mui, sa
 g^ohe hui h^om o t^og g^oh
 g^ohna s^on, for m^ora t^oh
 h^o va b^oter, at hui f^oke d^o
 en o ha na t^o t^oke i^onda.

- h^o var i b^opige, som
 hade f^ot i ^oze, o hui t^og
 g^oh ^oze o h^og i t^o t^ota
 o g^onda n^or t^ota. mui m
 d^on ^oze va ald^og t^ost.
 hui st^og o g^onda o h^ol
 t^ota t^o h^onda, o da m^o
 hui g^onda, sa r^opta m:
 "d^ons-t^ota, d^ons-t^ota!"

- ja, ja v^et r^uta, h^öra
 l^us jⁱk, m^usu h^ue g^at f^al
 j^era n^aga, f^ör l^us k^une
 r^uta v^era n^agen d^or i d^en
 v^alu o h^öra, h^öra h^un
 r^öfte. d^öm g^at s^öke n^agen
 v^es m^an, d^öm a d^e.

- Saggsmän: Nils Öhlén, Källsta,
 Jonas Eriksson, Farbyn,
 Olivia Öhlén, Källsta, Karin
 Andersson, Källsta.

Därjämte snävre uppgifter
 från olika saggsmän i Ståle.

Ståle: juli 1946

Einar Granberg

Det kom en käring till en
 boniga och bad att få linda om
 sin lille pojke inne i stugan.
 Bonigan tyckte om pojken, och
 han sa, att om han hade varit
 stors, skulle han ha gift sig med
 honom. Men det stod inte länge
 på, förr än pojken hade växt
 upp och blivit stor, och då var
 bonigan bemyndigad gifta sig med
 honom. Därigenom blev han
 vittarboud.

ULMA 18124. Einar Granberg. 1946

MED. STÖDE

Frgl. 12